

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА В МОДЕЛІ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ У ШВЕЦІЇ

Досвід організації педагогічної підготовки майбутніх учителів Швеції дає можливість стверджувати про позитивні тенденції її розвитку. Це перш за все діалогічний характер форм і методів організації навчального процесу, наскрізність педагогічної практики, визначення інваріанту її змісту та варіативність по курсах навчання, інтеграція педагогічної та науково-дослідної роботи, партнерські школи як умова діалогу між наукою і практикою.

Аналіз науково-теоретичних джерел – праць відомих шведських учених К. Альстрема, Е. Андерсона, Г. Берглунда, К. Бруслінга, Р. Берндтсона, Б. Грана, А. Лінке, О. Ольсона, К. Седерблада, Б. Хаммера, А. Херрлінга, Т. Хюсена та інших засвідчує інноваційні процеси цієї країни в галузі теоретико-практичної підготовки вчителя. Це актуалізує можливість впровадження креативних елементів цього досвіду в практику вітчизняної професійної освіти та потреби інтеграції педагогічної підготовки із світовими освітніми імперативами.

На основі авторського спостереження за характером організації практичної підготовки студентів університетів Мальме, Лунду, Хальмстаду, Крістіанстаду під час педагогічної практики та аналізу навчально-методичної документації, зокрема програм педагогічних практик означених університетів ("Praktiskskolan Programme"), виявлено специфічні особливості практичного компоненту загальної педагогічної підготовки. Вони полягають в диференціації педагогічних практик в партнерських школах та характері їх проведення.

Особливу роль у підготовці майбутніх учителів відіграють партнерські школи як бази організації та проведення фахових практик майбутніх учителів. Співпраця між викладачами вищих закладів освіти з підготовки учителів і студентами та вчителями партнерських шкіл відбувається на основі паритетних відносин (звідси термін: "партнерська школа") під час навчання та науково-дослідної роботи.

Характерною рисою педагогічної практики, яка складається з чотирьох етапів, є її наскрізність. За системою індикаторів шведського педагога О. Холмберга, фахова підготовка студентів-практикантів здійснюється на орієнтаційному, початковому, технологічному та професійному рівнях. Це розкриває динаміку якості практичної підготовки студентів.

Професійна практика (орієнтаційний рівень педагогічної підготовки) – перший рік навчання – передбачає такі види робіт: ознайомлення з навчально-матеріальною базою школи, основними напрямками її діяльності; специфікою комплектації контингенту учнів у навчальному закладі; основною шкільною документацією (інструкціями, розпорядженнями, навчальним планом даної школи, річним планом її роботи, класним журналом, його веденням, особовими справами учнів); особливостями організації навчально-виховного процесу в різних класах обов'язкової середньої школи або вищої (старшої) середньої школи; спостереження та аналіз процесу організації дозвілля учнів, роботи гуртків, секцій, дитячих та юнацьких шкільних; виконання нескладних педагогічних доручень учителів партнерської школи; ведення щоденника спостережень з описом та аналізом; написання есе з проблем шкільного навчання за результатами практики.

Навчальна практика (початковий рівень педагогічної підготовки) – другий рік навчання містить у собі: відвідування уроків педагогів-наставників; проведення психолого-педагогічних мікродосліджень з вивчення вікових та індивідуальних особливостей учнів, діагностування причин неуспішності у навчанні; здійснення допомоги вчителям партнерської школи в організації та проведенні дозвілля школярів; самостійну розробку та проведення з учнями та їхніми батьками окремих видів виховної та просвітницької роботи; розробку під керівництвом учителів партнерської школи та проведення уроків за фахом; відвідувань та аналіз занять, які проводять інші студенти; ведення щоденника спостережень; презентація пропозицій щодо покращення результатів педагогічної діяльності; визначення теми та завдань дипломної роботи.

Навчальна практика в межах технологічного рівня – третій рік навчання передбачає: самостійне планування власної педагогічної діяльності; самостійну розробку та проведення занять з фахової дисципліни у відповідних класах партнерської школи (кількість і вимоги до занять узгоджуються з керівником цільової практики та вчителями партнерської школи); планування та здійснення корекційної роботи з невістигаючими учнями з метою підвищення якості їх пізнавальної діяльності; аналіз власної педагогічної діяльності, планування заходів її покращення; здійснення просвітницької роботи з батьками учнів за запропонованими вчителями партнерської школи напрямками; організацію та проведення дозвілля з учнями протягом їх вільного часу в школі (перерви, позаурочний час); участь у педагогічних нарадах, дискусіях, семінарах, підготовка доповідей чи повідомлень на запропоновані вчителями партнерської школи теми; написання теоретичної частини дипломної роботи.

Перехід від орієнтаційного рівня ("майбутній учитель-початківець") до професійного рівня ("майбутній учитель-професіонал") – четвертий рік навчання відбувається поступово під час виконання запропонованих програмою практики завдань, що обумовлюються цілями різних видів практики.

Узагальнений аналіз програм педагогічної практики для студентів різних спеціальностей

Стокгольмського університету й Школи Освіти Мальмського університету уможливив класифікацію видів робіт, що виконуються студентами, в контексті передбачуваних змін в якості навчально-методичної підготовки майбутніх учителів та формуванні відповідних особистісних характеристик.

Основними напрямками в організації практики студентів є самостійне планування, організація та реалізація діяльності на посаді вчителя середньої обов'язкової або старшої школи; вивчення і узагальнення системи роботи провідних педагогів партнерської школи, аналіз найбільш ефективних методів та прийомів навчання; самостійна підготовка до проведення різних типів уроків на основі сучасних технологій навчання; презентація виготовлених власноруч наочних посібників чи їх моделей; проведення виховної роботи в умовах полікультурного шкільного середовища на основі застосування різноманітних методів вивчення учнівського колективу, міжособистісних та гендерних відносин.

Завершується педагогічна практика написанням дипломної роботи (дисертації) – вагомою складовою діяльності студентів-майбутніх учителів. Студенти виконують дипломні роботи на базі партнерських шкіл, використовуючи дослідницький матеріал, зібраний протягом чотирьох рівнів практик. Їх рекомендації часто використовуються викладачами університетів та вчителями партнерських шкіл для удосконалення технології навчання та виховання учнів.

З 90-х років ХХ ст. як в Швеції, так і в Україні відбуваються процеси ініціативної педагогічної діяльності вчителів-практиків, керівників шкільних установ, організаторів освіти і вищої педагогічної школи. Вивчаються технології, які ґрунтувалися на засадах педагогічної майстерності. В підготовці вчителя в Україні виокремлюється досвід довузівської підготовки вчителя, науково-методичного забезпечення психолого-педагогічної підготовки, окремих курсів і методики підготовки виховної роботи; педагогічної майстерності, педагогічної творчості. Запроваджується безперервна педагогічна практика як невід'ємна частина професійно-педагогічної підготовки. Через завдання історії педагогіки засвоюються наукові цінності виховання і освіти, які лежать поза корпоративними, соціальними та національними інтересами. Інтегровані курси Швеції і курси філософії, культурології, філософії освіти, історії освіти і педагогіки в Україні сприяють залученню до педагогічних знань універсального, глобального характеру.

Вивчення досвіду педагогічної підготовки вчителя в Україні та Швеції стверджує, що багато педагогічних ідей є оновленими світовими концепціями і теоріями і що досвід окремої країни чи регіону – це також не істина в кінцевому значенні.

Використана література:

1. *Абдуллина О. А.* *Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования / О. А. Абдуллина.* – [Для пед. спец. высш. учеб. заведений]. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Просвещение, 1990. – 141 с.
2. *Вовк Л. П.* *Історія освіти і педагогіки в загальній, методологічній і професійній культурі майбутнього вчителя: посібник-коментар із пропедевтики вивчення історії педагогіки / Л. П. Вовк; Мін-во освіти і науки, молоді та спорту раїни України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова.* – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – 331 с.
3. *An Evaluation of Swedish Research in Education / Editors: Karl Erik Rosengren, Bo Ohngren.* – Stockholm: HSFR, 1997. – 287 p.
4. *Arfwedson G.* *Didaktik for larare (Didactics for teachers), 4th edition / G. Arfwedson.* – Stockholm: HLS Forlag, 1995. – 138 p.
5. *Holmberg O.* *Partner Schools / Olle Holmberg // Journal Malmo School of Education, 2003 (May 13).* – 4 p.
6. *Linde Goran.* *The Meaning of a Teacher Education Reform: national story – telling and global trends in Sweden / Goran Linde // European Journal of Teacher Education, Vol.26, № 1, 2003.* – P. 109-122.

Аннотация

На основе изучения научно-методической документации, проведенных научных консультаций, бесед и интервью с профессорско-преподавательским составом, администрацией университетов Мальме, Лунда, Хальмстада, Кристианстада, осуществляемых автором во время стажировки в Швеции, исследована педагогическая практика в модели подготовки учителей в Швеции. Особенностью шведской модели практической подготовки является системный подход к организации педагогической практики, ее последовательность (четыре этапа) от первого до последнего курсов, что обеспечивает динамичность перехода от будущего педагога-новичка до будущего педагога-мастера.

Annotation

On the basis of researching the scientific and methodological documentation, having discussions and interviews with professors and teachers at the Universities of Malmo, Lund, Halmstad, Kristianstad undertaken by the author during in-service training in Sweden, it was studied the teaching practice in a model of teacher training in Sweden. The peculiarity of the Swedish model of practical training is a systematic approach of teaching practice, its through-holding from the first to the last course, which includes four levels and provides a dynamic transition from a future teacher-beginner to a future teacher-master.